

ใบความรู้ที่ ๑๐ เรื่อง วรรณกรรมสะท้อนชีวิตข้อคิดสอนใจ
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐ เรื่อง โคลงโลกนิติข้อคิดสอนใจ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๐ เรื่อง วรรณกรรมสะท้อนชีวิตข้อคิดสอนใจ
รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ความหมายของวรรณกรรม

วรรณกรรม ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ความหมายไว้ว่า น. งานหนังสือ, งานประพันธ์, บทประพันธ์ทุกชนิดทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง, เช่น วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมของเสฐียรโกเศศ วรรณกรรมฝรั่งเศส วรรณกรรมประเภทสื่อสารมวลชน

พระยาอนุมาราชอน ให้ความหมายไว้ว่า การกระทำหนังสือหรือหนังสือที่แต่งขึ้นทั่วไปโดยมิได้จำกัดว่าเป็นหนังสือพวกใดพวกหนึ่ง โดยเฉพาะส่วนจะมีคุณค่ามากน้อยเพียงใดนั้นเป็นเรื่องหนึ่งต่างหาก

สรุปความหมายของ “วรรณกรรม” แบบเข้าใจอย่างง่ายได้ว่า วรรณกรรม หมายถึง งานเขียนทั่วไป ที่แต่งขึ้นตามความรู้ ความคิด ความคิดเห็น หรือตามจินตนาการ เช่น หนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ นวนิยาย เรื่องสั้น เทคนา คำสอน รวมถึงวรรณคดีด้วย

ประเภทของวรรณกรรม

วรรณกรรมแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. วรรณกรรมสารคดี หมายถึง หนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อมุ่งความรู้ ความคิด ประสบการณ์แก่ผู้อ่านซึ่งอาจใช้รูปแบบร้อยแก้ว หรือร้อยกรองก็ได้ เช่น หนังสือวิชาการ ตำราเรียน ตำราอาหาร บทความ ฯลฯ

๒. วรรณกรรมบันเทิงคดี หมายถึง วรรณกรรมที่แต่งขึ้นเพื่อมุ่งให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนานบันเทิงแก่ผู้อ่าน จึงมักเป็นเรื่องที่มีเหตุการณ์และตัวละคร เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงต่าง ๆ ฯลฯ

ชนิดของวรรณกรรมไทย

ชนิดของวรรณกรรมไทย แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

๑. **วรรณกรรมร้อยกรอง** คือ ลักษณะงานเขียนที่ใช้ภาษาที่สละสลวย คล้องจองกัน มีสัมผัสบังคับตามฉันทลักษณ์ เช่น พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน สังข์ทอง นิราศ รามเกียรติ์ ฯลฯ โดยจะใช้คำประพันธ์ประเภทโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย ในการแต่ง

๒. **วรรณกรรมร้อยแก้ว** คือ งานเขียนแบบความเรียงหรือเรียงความ ที่ไม่ใช่ภาษา คล้องจอง ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของบทความ นิทานพื้นบ้าน เพลง เรื่องสั้น ฯลฯ

หลักการสรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านวรรณกรรม

๑. อ่านเรื่องทั้งหมดให้เข้าใจและค้นหาสาระสำคัญของเรื่อง
๒. อ่านอีกครั้งดูรายละเอียดของเนื้อหา เพื่อค้นหาความรู้สำคัญและข้อคิด
๓. สามารถอ่านเพิ่มเติมได้จนกว่าจะเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น
๔. ให้สรุปใจความสำคัญเพียงใจความเดียวของแต่ละย่อหน้าไว้
๕. นำใจความสำคัญที่รวบรวมไว้มาเขียนเรียบเรียงใหม่อย่างละเอียด
ด้วยภาษาตนเอง
๖. ทบทวนการสรุปอีกครั้งเพื่อพิจารณาหาส่วนที่ต้องแก้ไข

นิทานพื้นบ้านเรื่องพิกุลทอง

นานมาแล้ว มีหญิงหม้ายนางหนึ่งมีลูกสาวอยู่สองคน คนโตชื่อ “มะลิ” รูปร่างหน้าตาและนิสัยเหมือนแม่ คนรองชื่อ “พิกุล” มีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณดี นิสัยงามเหมือนพ่อซึ่งตายไปแล้ว หญิงหม้ายผู้เป็นแม่รักมะลิมากกว่าพิกุล เนื่องจากมะลิมีลักษณะหน้าตาเหมือนนาง ดังนั้นจึงมักแกล้งใช้พิกุลให้ทำงานหนัก ส่วนมะลินั้นให้ทำเพียงงานเบา ๆ พิกุลไปตักน้ำจากลำห้วยเดินผ่านต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง พิกุลได้พบหญิงชราผู้นั่งใต้ต้นไม้ หญิงชราทูลว่ากับพิกุลว่า “ขอน้ำให้คนแก่ดื่มแก้กระหายสักหน่อยได้ไหมจ๊ะ” พิกุลสงสารจึงเต็มใจให้หญิงชราผู้นี้ดื่มน้ำที่ตนตักมา เมื่อดื่มน้ำเสร็จแล้ว นางจึงเล่าความจริงให้ฟังว่า ที่แท้แล้วนางเป็นนางไม้หรือรุกขเทวดาแปลงกายมา และเพื่อตอบแทนที่พิกุลมีน้ำใจ นางจึงจะให้พรตอบแทนโดยให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกครั้ง ที่นางพิกุลพูด ครั้นเมื่อพิกุลกลับมาถึงบ้าน หญิงหม้ายผู้เป็นแม่ก็คิดว่าที่พิกุลไปตักน้ำเสียนาน แต่พอพิกุลอ้าปากพูดตอบแม่ ดอกพิกุลทองที่สวยงามก็ร่วงออกมาจากปาก และร่วงออกมาทุกครั้ง ที่พิกุลพูด หญิงหม้ายเห็นดอกพิกุลทองซึ่งเป็นทองจริงๆ มีสีเหลืองอร่ามร่วงออกมาจากปาก ก็เกิดความโลภ อยากได้ทองมากๆ จึงบังคับให้พิกุลพูดอยู่ตลอดเวลา เมื่อพูดนานเข้าพิกุลก็เริ่มเจ็บคอเสียงแหบแห้ง ดอกพิกุลก็ร่วงออกมาน้อยลง หญิงหม้ายเห็นดอกพิกุลทองออกมาน้อยลงจึงให้มะลิลูกสาวคนโตไปตักน้ำที่ลำห้วยเหมือนกับที่พิกุลเคยทำแล้วได้พรจากหญิงชรา เมื่อมะลิไปที่ต้นไม้ใหญ่ มะลิลลับพบหญิงสาวสวยคนหนึ่งมาขอน้ำดื่ม ฝ่ายมะลิเห็นว่าไม่ใช่หญิงชราอย่างที่พิกุลบอก มะลิจึงไม่ให้น้ำดื่มและยังพูดจาหยาบคายต่อหญิงสาวผู้นั้นอีกด้วย ดังนั้นแทนที่หญิงสาวสวยหรือนางไม้จะให้พรเหมือนที่นางให้แก่พิกุล นางกลับสาปมะลิแทน เมื่อมะลิลลับมาถึงบ้าน หญิงหม้ายผู้เป็นแม่ก็บังคับให้มะลิพูดมากๆ เพื่อจะได้ทองเยอะ ๆ แต่แทนที่จะมีทองร่วงออกมาจากปากมะลิ กลับกลายเป็นกิ่งก้อใส่เตียนร่วงออกมาแทน หญิงหม้ายเห็นอย่างนั้นก็โกรธมาก หันไปหาว่าพิกุลพูดหลอกลวงในเรื่องที่เล่าว่าไปได้พรจากหญิงชรา เป็นเหตุให้มะลิโดนสาป แล้วนางก็ตรงเข้าทำร้ายพิกุล พิกุลทนไม่ได้จึงหนีออกจากบ้านเข้าไปในป่า ระหว่างทางนางพิกุลโชคดีได้พบกับพระพิชัยมงกุฎขี่ม้าผ่านมาพอดี พระพิชัยมงกุฎเห็นพิกุลมีรูปโฉมสวยงามและลักษณะกิริยาเรียบร้อยก็นิกรัก จึงพาพิกุลเข้าไปอยู่ด้วยกันในพระราชวังครองคู่อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขจนมีพระโอรสสองพระองค์

วันหนึ่งพระพิชัยมงกุฎ นางพิกุลและพระโอรสทั้งสองได้เสด็จออกประพาสลำน้ำ มีนางยักษ์ตนหนึ่งแอบซุ่มดูขบวนเรือของเจ้าเมืองอยู่อยากจะได้พระพิชัยมงกุฎมาเป็นคู่ครองของตน จึงแปลงกายเป็นดอกบัวขึ้นกลางน้ำ ทำให้นางพิกุลเกิดความหลงใหลใคร่อยากได้ไว้เชยชม จึงสั่งให้ทหารไปเด็ดมาให้ แต่ก็ไม่สำเร็จ ไม่มีใครสามารถเด็ดได้ นางพิกุลจึงไปเด็ดดอกบัวด้วยพระองค์เอง นางยักษ์ในคราบของดอกบัวก็ถึงแขนนางพิกุลจมดิ่งลงไปใต้น้ำทันที นางยักษ์ได้ถอดเอาเครื่องทรงของนางพิกุลมาสวมใส่แทน และสาปนางพิกุลให้กลายเป็นชะนี พอพระพิชัยมงกุฎเห็นนางพิกุลตัวปลอมโผล่ขึ้นมาจากน้ำก็รีบรับขึ้นเรือทันที แต่ลูกทั้งสองของนางพิกุลคือพระยมยศ และพระลักษณวงศ์ซึ่งยังเล็กอยู่ จำได้ว่าไม่ใช่แม่ของตน เพราะแม่ของตนนั้นเวลาพูดจะต้องมีดอกพิกุลทองร่วงลงมาจากปาก เด็กน้อยทั้งสองคนจึงไม่ยอมเข้าใกล้นางพิกุลตัวปลอม แต่กลับขึ้นไปขี่ชะนีตัวที่เกาะอยู่บนกิ่งไม้แล้วบอกว่านั้นคือแม่ของตน ทำให้พระพิชัยมงกุฎโกรธมาก พอพ้นสายตา

พระพิชัยมงกุฏ นางยักษ์ในคราบนางพิกุลทั้งหยิกทั้งตีเด็กทั้งสองคนจนเขียวช้ำระบมไปทั้งตัว ส่วนชะนีตัวนั้นยังคงติดตามเรือไปตลอดเพื่อหาทางแก้คำสาป เพราะนางยักษ์ได้สาปไว้ว่านางพิกุลในร่างชะนีจะพ้นคำสาปได้ก็ต่อเมื่อต้องเอาเลือดของนางยักษ์มารดหัวจึงจะกลับร่างเดิมได้ นางยักษ์ได้รายมนต์เสน่ห์ให้พระพิชัยมงกุฎหลงใหล ยุยงให้โกรธเกลียดลูกทั้งสองคน ถึงกับมีรับสั่งว่า ถ้าหากเห็นว่าชะนีนั้นเป็นแม่ ก็จงอยู่กับชะนีตัวนั้นก็แล้วกัน แล้วทิ้งลูกทั้งสองคนไว้กับนางชะนีที่ได้ต้นไม้ แล้วพระพิชัยมงกุฎก็เสด็จกลับเมืองไปพร้อมด้วยนางยักษ์ที่แปลงเป็นนางพิกุล ต่อมาลูกของนางพิกุลได้เจริญเติบโตเป็นหนุ่มโดยการเลี้ยงดูของนางพิกุลในร่างชะนี เด็กหนุ่มทั้งสองได้ฝึกฝนวิชาการต่อสู้จนเก่งกาจสามารถ จึงคิดจะกลับไปฆ่านางยักษ์ทิ้งเสีย ทั้งสองจึงเดินทางกลับเมืองพร้อมกับนางชะนี เมื่อความจริงถูกเปิดเผย นางยักษ์ในร่างแปลงจึงยอมปรากฏร่างที่แท้จริงออกมา มนต์เสน่ห์ที่ครอบคลุมจิตใจของเจ้าเมืองอยู่ก็คลายออก เมื่อเจ้าเมืองได้เห็นร่างนางยักษ์ถึงกับเป็นลมล้มพับไป ลูกของนางพิกุลทั้งสองคนจึงเข้าต่อสู้กับนางยักษ์ในที่สุดนางยักษ์บาดเจ็บและถูกจับได้ ลูกของนางพิกุลจึงนำเลือดของนางยักษ์ไปรดหัวของนางชะนี นางชะนีจึงคืนร่างกลับเป็นนางพิกุล แล้วปล่อยตัวนางยักษ์ไป ทั้งหมดจึงกลับมาอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

ข้อคิด

๑. การไปตำว่าผู้อื่นด้วยถ้อยคำที่หยาบคายย่อมก่อศัตรู
๒. ความอาฆาตพยาบาทจองเวรกัน นำมาซึ่งความทุกข์และความวิบัติแก่ตนเอง
๓. นิทานเรื่องนี้ ทำให้เกิดสำนวนว่า “กลัวดอกพิกุลร่วง” หมายความว่า ถ้ามอะไรก็ยังไม่ตอบหรือไม่พูด